

Subjekt – objekt (rozštěpení – Spaltung)

Karl Jaspers (a mnozí další) hovoří o tzv. Subjekt-Objekt-Spaltung; vychází přitom z toho, že na základní (starou) filosofickou otázku, co to je „bytí“, nelze jednoznačně odpovědět, protože filosofie tradičně vychází z chápání bytí jako něčeho, „co vůči mně stojí jako předmět, na nějž jsem jako na míněný, vůči mně stojící objekt zaměřen“. To je ovšem chyba, i když si toho nejsme dost vědomi: „to, co myslíme, o čem mluvíme, je vždy něco jiného než my, je tím, na co jsme my, subjekt, zaměřeni jako na něco proti nám stojícího, jako na objekt“ (oba citáty ex: 7526, Úvod do filosofie, Praha 1996, str. 22-23). A táže se: „Jaký je smysl tohoto v každém okamžiku existujícího tajemství rozštěpení na subjekt a objekt? Zřejmě ten, že bytí jako celek nemůže být ani objekt, ani subjekt, nýbrž musí být „objímající“, které se v tomto rozštěpení vyjevuje.“ (dtto, str. 23). – Mám základní námitku: proč se vztah mezi subjektem a objektem má chápat jako nějaké „rozštěpení“? Jaspers podtrhuje, že „Bytí vůbec nemůže být zřejmě předmětem (objektem).“ Ale můžeme snad „bytí“ chápat jako subjekt? Jistě ani to není možné. Znamenalo by to tedy, že „bytí vůbec“ nelze chápat ani jako subjekt, ani jako objekt, nýbrž právě jako „to objímající“ (das Umgreifende). Může však takové „objímající“ vůbec něco objímat ještě před oním údajným rozštěpením? Vždyť by nemělo vůbec nic, co by objímat mohlo! Proto také nemůžeme „objímající“ chápat jako něco původního, počátečního, prvotního a základního (jak má Jaspers za to). A to nutně znamená, že je vysoce problematické o tom, že v tom „objímajícím“ může dojít k nějakému „rozštěpení“ (a je vůbec otázka, zda má Jaspers vůbec na mysli ono rozštěpení jako děj, proces, událostný pohyb – proč vůbec považuje za samozřejmé, že ono objímající je celkem, když není a nemůže být jsoucnem?). Sám si kladu vždy znovu otázku, jaký má vlastně smysl mluvit o „bytí vůbec“, tj. o „bytí“, které by nebylo bytím určitého jsoucího, tj. konkrétního (event. konkrétního) jsoucího. Ostatně už to, že běžně mluvíme o jednotlivých jsoucnech jako o „konkrétních“, napovídá, že jde spíše o srůstání či srůst subjektní (vnitřní, niterné) stránky jsoucího se stránkou objektní (vnější, předmětné). Už od Hegela (přinejmenším) můžeme mít na mysli dvě stránky, mezi nimiž jsou možné přechody (na rozdíl o Leibnizových monád, které nemají oken, a už vůbec ne dveří).

(Písek, 140523-1.)